

szolgálni, hogy közvetlenebb kapcsolatot teremtsen a tanár és a legfőbb tanügyi hatóság között. Megállapíthatjuk, hogy a minisztériumnak valóban bölcs elhatározása volt az az intézkedés, mélyen a szűnidei tanfolyamokon elhangzott tudományos és pedagógiai előadások közé a miniszteri főtisztviselők ilyen adminisztratív tárgyú előadásait is beiktatta. A tanár életéhez az is hozzátartozik, hogy pedagógiai és szaktudományi ismeretei mellett a hivatását és személyét közvetlenül érintő ügyekben is megfelelő tájékozottsággal rendelkezék. Dr. Mileji Salamon János kiadott tanulmánya valóban világosan és rendszerezve tárta fel épen a magyar életbe most újólág bekapcsolódott tanárok előtt a hivatásukat közvetlenül érintő gyakorlati problémákat. Tette ezt a szerző a felvetett kérdésekben való széleskörű tájékozottságával s azzal a finom tapintattal és szeretettel, mellyel a polgári iskolai tanárság személyi ügyeit a tanügyi közigazgatás legfőbb helyén referensi munkakörében mindenkor intézte. A tanulmány ismerete igen értékes szolgálatokat tehet az iskola életében, különösen az igazgatóknak, kik a tanárság személyi ügyeivel kapcsolatos fontosabb tudnivalókat ebben a füzetben a leggondosabb csoportosításban, összefüggően együtt láthatják.

Kratožil Dezső.

Csete Balázs: Az iskolám az én várom. (Tanulmányok és jegyzetek.) Budapest, 1940., 169 lap, több rajz és szövegek közti ábra.

Ha elolvassuk Csete Balásznak a rajztanítás, a művészeti nevelés és a nevelés körébe vágó 20 tanulmányát és átnézzük az iskolai életből kiragadott 40 egynéhány karcát, érdekes és értékes egyéniség bontakozik ki előttünk. Nem nevelői rendszere, vagy sajátos módszere keltik fel az érdeklődést egyénisége és munkássága iránt, hanem nevelői munkája. Azok közé a kevesek közé tartozik, akik valóban hivatásuknak érzik a tanári pályát, komolyan veszik a műveltség terjesztésének kötelességét.

Munkaterülete Csepel. A csepeli gyári munkások gyermekeinek mellett igyekszik fogékonnyá tenni a kultúra, elsősorban a magyar kultúra értékei iránt. Ebből a munkaköréből való írásai: »A magyar népművészet polgári iskolánk kézimunkaoktatásban.« »Iskolai múzeumok és honismereti munkák.« »Csepel sziget múzeuma« mind kitűnő útmutatóul szolgálhatnak a hasonló munkaterületen dolgozó tanárnak, részint azzal, hogy az egyes feladatok gyakorlati megoldására is példát mutat. A rajztanítás részletkérdéseivel foglalkozó dolgozatai sok megfigyelésről és tapasztalatról tesznek tanúságot. A nevelői munkájában segítségére szolgáló lelkesedése elméleti fejtegetéseinek kárára van: dagályossá teszi előadását és figyelmét a problémák mély és rendszeres vizsgálatáról eltereli.

Ujvári Béla.

vitéz Fraknóy József: A Budapesti Tankerület Évkönyve az 1942-1943. iskolai évről. Budapest, 1943., 8-r., 226 lap.

Ez a tankerület megalapításának 167. évében megjelent nagytekintélyű Évkönyv, mely a néhai Pintér Jenőtől 1920-ban alapított s 1936-ban kibővített kiadvány-sorozatnak 24. kötetként méltó folytatása, ismét szokott gazdag tartalommal jelent meg s bizonyítéka és tükörképe a tankerületben folyó céltudatos, állandóan pezsdülő, lendületes pedagógiai munkának s majdan, még a távoli jövőben is bőséges forrásműve a magyar oktatástörténet

újabb szakaszának. A testes kötetet kitevő Évkönyv nemcsak a régóta megszokott rendes rovatokat (*A budapesti tankerület szervezete; A tankerület területén működő iskolák; Vegyes közlések a tankerület régi és újabb történetéből; A különféle típusú iskolák központi igazgatásának halátnaplói*) és VII. fejezetként a szokott, különféle csoportosítású, igen tanulságos statisztikai adatokat tartalmazza, hanem — mint eddig minden évben — novumokat is az V. és VI. fejezetben. Az előbbi a tankerületben tartott *bemutató- vagyis minta-tanítások* sorából közöl néhányat egész szerkezetében és terjedelmében, így egy gimnáziumi bemutató előadást a történelemből (VIII. oszt.), egy óvónőképzőintézeti tanítást a lélektanból (II. oszt.), egy kereskedelmi középiskolai tanítást a német nyelv és kereskedelmi levelezésből (IV. oszt.), egy polgári iskolai tanítást a magyar nyelvből (III. oszt.), egy ipariskolai tanítást a mezőgazdasági kémiai technológiából (III. oszt.). E tanításoknak s a hozzájuk fűződő részletes bírálatoknak és megbeszéléseknek közzététele bizonyára hasznosan gyümölcsöző didaktikai kísérlet s így pedagógiai szempontból értékes novuma az Évkönyvnek, mert lehetővé teszi, hogy ne csak azok okuljanak belőle, akik személyesen is hallhatták a kiválasztott jeles tanárok bemutató tanításait, hanem olyanok is, akik nem voltak jelen azokon, és az ország más tankerületeinek tanárai, sőt későbbi ifjabb tanárnemzedékek is.

Másik ilyen kísérletről is beszámol az Évkönyv V. fejezete, az *élő idegen nyelvi klubdélutánokról*, melyek mint érdekes pedagógiai-didaktikai novum széles körben figyelmet kelthettek a tanítás munkásai között az egész országban. A főigazgatóság kezdeményezésére az élő idegen nyelvek tanításának eredményesebbé tétele és a kívánatos nyelvi gyakorlás lehetőségének megteremtése céljából az iskolai év minden hónapjában délutáni összejöveteleket (klubdélutánokat) rendeztek átlag két órai időtartalommal a gimnáziumokban, tanítóképzőkben és kereskedelmi középiskolákban németet, franciát, olaszt vagy angolt tanító tanárok részére. Minden alkalommal 30—40 percig tartó idegen nyelvű előadás vezette be az összejövetelt, amelyekre hozzászólások következtek, végül társalgás folyt az illető nyelven gyakorlással. Ezekről a különböző klubdélutánokról kapunk tárgyyszerű ismertetést néhány idegen nyelvű előadásnak részint teljes szövegű, részint kivonatos közlésével. Ime egy komoly segédeszköz próbája az idegen nyelvek hatékony oktatásának elősegítésére. A szerencsés ötletből fakadt kísérlethez gratulálunk e helyen s őszintén kívánjuk e kezdemény további virágozását.

Harmadik novuma az ország első tankerülete irányító munkájának a *latin és görög nyelvi előadás-sorozat* volt, melyet az élő idegen nyelvi klubdélutánokkal kapcsolatban szerzett kedvező tapasztalatok alapján és a gimnáziumi tanárság körében is megnyilvánult óhajra a latin és görög nyelvi tanárok számára szervezett a főigazgató. Ebből a csoportból is kapunk szemelvényeket az Évkönyvben.

Mindezek a tankerület pezsgő didaktikai életéről szóló bizonyítékok, melyekben az oktatásügy minden barátjának öröme telhetik.

A fejezet negyedik szakasza szintén novumként a *Szülők iskolájának* nevezett gazdag programmú előadássorozatról számol be, mely az iskola és a szülői ház összhangzatos együttműködését, mint a gyermeknevelés egyik legjobb eszközét, szolgálja. Az I. félévnek 9, a II. félévnek 20 előadássorozatában a főváros különböző iskoláiban összesen 175 előadás hangzott el.

sokféle pedagógiai tételről, melyeknek ügyes és kimerítő szillabusát szélesebb körök tanulására is részletesen közli az Évkönyv.

A pedagógiai-didaktikai novumokban gazdag fejezetet, az V-iket az Évkönyv újabb ujdonsága gyanánt követi a VI. fejezetben egy terjedelmes bibliografia, mely a budapesti középiskolai értesítőben (Évkönyvekben) az 1920—21 tanévtől kezdve megjelent pedagógiai és didaktikai értekezések teljes jegyzékét adja. E bibliografia körülbelül 900 értekezés címét és lelőhelyét sorolja föl, rendkívül gazdag forrásul szolgálva a pedagógiai irodalom tanulmányozói számára.

A budapesti tankerület 1936 óta mind jobban fejlődő Évkönyve eddig még egyik évfolyamban sem tartalmazott annyi pedagógikumot, mint ezúttal, ami magasan kiemeli e kiadványt az egyébként elévülésre szánt különféle efemer Évkönyvek tömkelegéből.

Melegen köszöntjük épen gazdag pedagógiai tartalmáért e kiadványt s lelkes és céltudatos szerkesztőjét.

Gyulai Agost.

Nádor Jenő: Tessedik Sámuel az ország papja Szarvason. A Luther Társaság Egyházunk Nagyjai c. sorozatának XIII. füzete. Budapest, 1940. 80. lap.

Nádor Jenő, szarvasi gimnáziumi igazgató, a jeles és burgó Tessedik-kutató munkásságáról már több ízben megemlékeztünk e folyóirat lapjain. Már eddig is összefoglalóan és kimerítően föltárta Tessedik, a nagy gazdaságpedagógus életének minden mozzanatát. Nádor azonban főműve megjelenése után sem tekintette befejezettnek föladatát s azóta is több, később föltárt adatot bocsátott a nyilvánosság elé. Oroszlánrésze van neki abban, hogy Tessedik apostoli neve valósággal újjászületett az utóbbi években és hogy szellemi hagyatéka annál biztosabban lesz kultusszá, mennél többet emlegetik a többtermelést, falukultúrát, a gazdálkodás racionalizálását, népegészségügyet, falukutatást és népművelést. A múlt évben már szobrot állítottak neki, a legnagyobb magyar gazdák egyikének, az Alföld jövőjének Szarvason.

Ebben a füzetben már nem talál újat, aki ismeri Nádor előző munkáit. Viszont újat talál majd az a sok ezer olvasó, akinek a kezébe a népszerűsítő füzet eljut. A kiadvány egyházas jellegének megfelelően szerzőnk a lelkipásztort mutatja be, de élvezetes, könnyed modorban megírt tárgyalása végigvezet Tessedik egész pályáján. Élete folyásába ágyazva ismerteti gazdasági meg irodalmi alkotásait, igen részletesen számol be *iskolájáról, nevelő eljárásáról, ami indokolja, hogy érdemes kis munkáját itt, a Magyar Pedagógia hasábjain most ismertetjük.* De nevelő vonatkozású Tessedik lelkipásztori működése is, kevés örömmel virágozott, ám annál több örömmel keserített papi munkája, amelyről találon jegyzi meg szerzőnk, hogy *sors-tragédia* az igazért küzdő, jóért lelkesedő hős bukásával a cél elérése előtt.

Borotvás Nagy Sándor.

Dr. Tóth Béla Zoltán: Félelem és a gyermeki lélek. Az iskolásgyermek érzelmi nevelésének elméleti és gyakorlati kérdései. Kolozsvár, 1942. 54. l. (Közlemények a Ferenc József-Tudományegyetem Pedagógiai Lélektani Intézetéből. 37. szám.)

Magyar Paedagogia LII. 3—4.